

к. пед. н., доцент Абсалямова Я.В.

Київський національний університет технологій та дизайну, м. . Київ, Україна

РОЛЬ САМОКОНТРОЛЮ ТА САМООЦІНКИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ФАХІВЦЯ

Анотація. Стаття присвячена проблемі самореалізації фахівця як процесу або результату реалізації власного потенціалу особистості у фаховому середовищі. У даній статті обґрунтовується роль самоконтролю та самооцінки у даному процесі.

Ключові слова: самоконтроль, самооцінка, професійна самореалізація.

Вступ. Одним з найважливіших досліджуваних нині процесів, які стосуються фахового становлення та розвитку особистості, є професійна самореалізація. Кожен реалізує себе у професії відповідно до власних потреб, мотивів тощо, тому важливо виявити закономірності та умови для забезпечення оптимального перебігу цього процесу.

Результати. Проаналізувавши роботи авторів з зазначеної вище проблематики, можна зробити висновок, що професійна самореалізація будь-якого фахівця, хоча і є суб'єктивно детермінованою, проте має певні прояви творчості. Кожна особистість характеризується власним творчим потенціалом. Його основними рисами прийнято виділяти оригінальність та незвичайність ідей; вміння бачити об'єкти під новим кутом зору (семантична гнучкість); здатність змінити сприйняття об'єкта, бачити його нові нерозкриті сторони (образна адаптивна гнучкість); здатність продукувати нові оригінальні ідеї без певних передумов (семантична спонтанна гнучкість). При чому, процес розвитку творчого потенціалу має певні специфічні закономірності:

іманентність – здатність до розвитку закладена в людині природою і є невіддільною властивістю особистості,

біогенність – розвиток особистості багато у чому визначається біологічним механізмом спадковості,

соціогенність – соціальне середовище, у якому відбувається розвиток людини, значною мірою впливає на її розвиток,

психогенність – процес розвитку особистості піддається саморегуляції та самокеруванню,

індивідуальність – особистість унікальна і відрізняється індивідуальним рядом якостей та власним варіантом розвитку,

стадійність – розвиток особистості підкорюється загальному закону циклічності, що охоплює стадії зародження, кульмінації, згортання та занепаду,

нерівномірність (нелінійність) – кожен індивід – унікальний, розвивається власним темпом.

З огляду на активну роль особистості у творчому процесі власного розвитку, внутрішні характеристики та зусилля конкретної особистості, саме самоконтроль і самооцінку слід розглядати як важливі компоненти контрольної-оцінювальної діяльності при вивченні процесу професійної самореалізації.

Існують різні підходи до розкриття сутності самоконтролю: вчені розглядають його за різними характеристиками. Л.С. Рибалко вважає самоконтроль складовою самостійної оцінювальної діяльності, яка включає постановку мети, пов'язану з потребами – мотивами особистості; конкретні дії, спрямовані на досягнення мети; умови здійснення дій; результат; самоконтроль; за необхідності – корекцію дій [1; с. 17]. Л.Н. Кулікова розглядає його як здатність людини слідкувати за собою, перевіряти себе, звітувати собі про власну поведінку та діяльність. [2]. Г.А. Собієва – як вміння критично ставитися до власних вчинків, свідомо регулювати і планувати свою діяльність на основі аналізу змін, які відбуваються, що дозволяє врешті решт досягати визначеної мети [3]. Л.І. Рувінський та А.С. Линда – як перевірку власними силами своїх роботи, знань, поведінки, самокорекцію, яка призводить до з'ясування відхилень у програмі, що реалізується, і внесення коректив у план діяльності [4, 5].

Таким чином, самоконтроль є свідомим регулюванням особистістю процесів діяльності, яке проявляється у спрямованості не лише на усунення помилок та ліквідацію недоліків, але й на попереднє планування роботи, корегування результатів у випадку невідповідності їх еталону у процесі діяльності. Вагому роль тут відіграє наявність умінь передбачати результати власних дій, усвідомлювати правильність їхнього виконання, порівнюючи виконувані дії з необхідним для досягнення результатом або взірцем, який дозволяє уникати припущення помилок. Важливим виступає взаємозв'язок

понять «самоконтроль» та «самооцінка», оскільки, як видно з наведених вище підходів, самоконтроль є компонентом контрольно-оцінювальної діяльності, певною мірою залежним від здатності особистості до самооцінки та її рівня.

Висновки. Процес та результат професійної самореалізації є індивідуальними та складними, мають низку закономірностей, спираються на власну контрольно-оцінювальну діяльність фахівця. Важливими компонентами при вивченні процесу його професійної самореалізації слід вважати самоконтроль і самооцінку.

Література:

1. *Рыбалко Л.С.* Организация самоконтроля школьников в процессе обучения: дис. ... канд. пед. наук.: 13.00.01 / Харьков. пед. ун-т им. Г.С. Сковороды. – Х., 1995. – 175 с.

2. *Куликова Л.Н.* Воспитать себя: Кн. для учащихся. – М.: Просвещение, 1991. – 143 с.

3. *Собиева Г.А.* Формирование навыков самоконтроля у учащихся начальных классов на уроках русского языка // *Вопр. психологии.* – 1962. – № 2. – С. 49-57.

4. *Рувинский Л.И.* Самоконтроль как средство самовоспитания // *Психол. исслед.* – М., 1976. – 160 с.

5. *Лында А.С.* Дидактические основы формирования самоконтроля у учащихся в процессе самостоятельной учебной работы учащихся: автореф. дисс. ... д-ра пед. наук. – М., 1978. – 42 с.